

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 448

**Wolny handel i szybki rozwój.
Współczesne priorytety w gospodarce
światowej**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Dorota Pitulec
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Myszkowska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-615-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
-------------	---

Część 1. Wolny handel i szybki rozwój

Artur Klimek: Niemieckie małe i średnie przedsiębiorstwa a handel zagraniczny / German small and medium sized enterprises and international trade	11
Magdalena Myszkowska: Zmiany w eksporcie Polski w kategoriach wartości dodanej / Changes in Poland's export within the categories of value added.....	20
Agnieszka Rękas: Wpływ zamachów terrorystycznych na bezpieczeństwo międzynarodowe ze szczególnym uwzględnieniem wymiany handlowej / The impact of terrorism on international safety with special integrating of trade exchange	32
Przemysław Skulski: Problemy kontroli zbrojeń i handlu uzbrojeniem – perspektywa międzynarodowa / Problems of arms trade control and disarmament – international perspective	44
Marek Wieteska: Wpływ regulacji celnych na procedurę zakupu towarów rolno-spożywczych z krajów trzecich – studium przypadku / The impact of customs regulations on the procedure of purchasing agricultural and food products from third countries – case study.....	58
Marta Wincewicz-Bosy: Umowa sprzedaży w obrocie międzynarodowym – wybrane aspekty prawno-porządkowe / The contract of sale in international trade – selected aspects of legal and law order.....	71

Część 2. Współczesne priorytety w gospodarce światowej

Sebastian Bobowski: Ekspansywna polityka monetarna Bank of Japan (BoJ) w dobie Abenomiki – szansa czy zagrożenie dla Japonii? / An expansionary monetary policy of the Bank of Japan (BoJ) under Abenomics – an opportunity or a threat for Japan?.....	87
Jarosław Brach: Kapitał zagraniczny w polskich przedsiębiorstwach międzynarodowego drogowego transportu ładunków – ocena działalności / Foreign capital in the Polish international road freight companies – the assessment of activity	100

Aleksandra Gomulka: Determinanty rozwoju outsourcingu w Indiach / Determinants of outsourcing development in India	118
Anna H. Jankowiak: Branżowe specjalizacje specjalnych stref ekonomicznych w kontekście tworzenia klastrów i inicjatyw klastrowych / Sectoral specialisations of special economic zones in the context of clusters and cluster initiatives	131
Katarzyna Kupczyk: Strategia dualna w biznesie medialnym i jej skuteczność na wybranym przykładzie / Dual strategy in media business and its effectiveness on the selected example	143
Karolina Łopacińska: Rozwój sektora motoryzacyjnego w Chinach jako przejaw przemiany gospodarki Państwa Środka / Development of automotive sector in China as an example of Chinese economy transformation	154
Szymon Mazurek: Identyfikacja sieci w gospodarce / Identification of networks in economy	167
Joanna Michalczyk: Rynek żywności ekologicznej w warunkach członkostwa Polski w Unii Europejskiej / The market of organic food under conditions of Poland's membership in the European Union	178
Wawrzyniec Michalczyk: Zależności między kursem złotego względem euro a wybranymi zmiennymi makroekonomicznymi w latach 2011-2015 / The dependences between the zloty's exchange rate against the euro and selected macroeconomic variables in the years of 2011-2015	193
Michał Nowicki: Gdyby burmistrzowie zarządzili gospodarką światową. Ocena koncepcji B.R. Barbera z perspektywy ekonomii międzynarodowej / If mayors ruled the global economy. Evaluation of B.R. Barber's concept from the perspective of international economy	206
Maciej Olbert: Rola migracji zarobkowych wykwalifikowanych specjalistów IT w branży wysokich technologii. Skala, warunki, perspektywy / The role of economic immigration of IT professionals in hightech sector. Scale, conditions and perspectives	215
Agnieszka Piasecka-Głuszak: Działania kaizen z perspektywy pracowników polskich przedsiębiorstw / Kaizen activities from the perspective of employees of Polish enterprises	226
Klaudia Reikowska: Podsumowanie 40-letniej współpracy Unii Europejskiej oraz Chińskiej Republiki Ludowej. Dalsze perspektywy rozwoju / A summary of the 40 years of cooperation between the European Union and the People's Republic of China and further development perspectives	242
Jan Rymarczyk: Pochodne instrumenty finansowe jako czynnik stymulujący współczesną globalizację finansową / Innovative financial instruments as the factor stimulating current financial globalization	254
Jerzy Rymarczyk: Kryzysu greckiego ciąg dalszy / Greek crisis continued	267

Wstęp

Oddawany do Państwa rąk tom pod zbiorczym tytułem *Wolny handel i szybki rozwój. Współczesne priorytety w gospodarce światowej* zawiera artykuły autorów zainteresowanych problematyką rozwoju w dobie postępujących procesów globalizacji.

Część pierwsza opracowania koncentruje się na zagadnieniach handlu międzynarodowego. Przesłanką zainteresowania problematyką handlu międzynarodowego był zawsze strach przed brakiem dóbr zaspokajających podstawowe potrzeby, a także dążenie do dobrobytu i bogactwa. Czynniki te inspirowały z kolei podmioty rynku światowego do walki o korzyści z wymiany. Tym samym handel zagraniczny stał się jednym z obiektywnych czynników różnicujących warunki rozwoju ekonomicznego każdego kraju w aspekcie funkcjonalnym. W zależności od prawidłowości tego rozwoju może być czynnikiem rozwoju gospodarczego lub jego barierą. Współcześnie uczestnictwo w światowym systemie handlu podlega także wpływom postępującej pod auspicjami GATT/WTO liberalizacji wymiany. Mając na względzie powyższe uwarunkowania o charakterze globalnym, należy pamiętać, że o korzyściach z wymiany, mierzonych obecnie tzw. wartością dodaną, decydują zarówno liczne uwarunkowania, m.in. znajomość regulacji celnych, zasad zawierania umów handlowych, jak i dobrze funkcjonujące przedsiębiorstwa. Aspekty ekonomiczne wymiany międzynarodowej nie powinny jednak dominować nad społeczno-politycznymi, np. w kontekście handlu uzbrojeniem i kontroli zbrojeń oraz bezpośrednio związanymi z tym zagadnieniami bezpieczeństwa międzynarodowego, będącego bezsprzecznie jednym z ważniejszych priorytetów współczesnego świata.

Część druga opracowania poświęcona jest właśnie współczesnym priorytetom w gospodarce światowej. Na pewno do priorytetów należą wzrost i rozwój gospodarczy.

Biorąc pod uwagę systematykę czynników wzrostu gospodarczego, można wyróżnić ujęcie historyczne oraz ujęcie modelowe. Ujęcie historyczne dotyczy analizy głównych czynników wzrostu gospodarczego, tj. kapitału, ziemi, pracy oraz wiedzy technicznej. Ujęcie modelowe sprowadza się do przeanalizowania czynników bezpośrednich, jak zatrudnienie i wydajność pracy, oraz pośrednich: majątku produkcyjnego, inwestycji i ich efektywności. Ponadto w teorii ekonomii rozdziela się analizę wzrostu gospodarczego od analizy fluktuacji gospodarczych. W ramach teorii wzrostu gospodarczego rozpatruje się w takim przypadku dwie kwestie: źródła fluktuacji oraz czynniki, głównie egzogeniczne, które mogą doprowadzić do złagodzenia wszelkiego rodzaju fluktuacji. Na tym tle rozróżnia się zrównoważony wzrost gospodarczy lub wzrost gospodarczy w otoczeniu równowagi od wzrostu gospodarczego poza równowagą.

W centrum dyskusji od lat pozostaje wpływ postępu technicznego (technologicznego) na funkcjonowanie gospodarki. Jeżeli postęp techniczny jest wynikiem działania czynników ekonomicznych, na ogół za pośrednictwem cen, to naturalną pozycją gospodarki jest równowaga. Jeżeli natomiast postęp techniczny oddziałuje na gospodarkę poprzez impulsy (szoki), to mogą się pojawić istotne fluktuacje, które ostatecznie oddalają gospodarkę od równowagi. W dobie globalizacji postęp techniczny, zwłaszcza w gospodarkach słabiej rozwiniętych, jest pochodną pozyskiwanego przez gospodarkę kapitału zagranicznego, a także wykształconych kadr pracowniczych, m.in. również w ramach adaptowanych zagranicznych systemów zarządzania (np. japoński kaizen) czy migracji zarobkowych wykwalifikowanych specjalistów IT w branży wysokich technologii.

Równie ważnym nurtem rozważań są kwestie wpływu polityki pieniężnej, a ogólniej funkcjonowania rynków pieniężnych i kapitałowych, na wzrost gospodarczy. Przedmiotem szczególnej uwagi powinna być niedoskonałość funkcjonowania rynków finansowych, które są źródłem poważnych fluktuacji gospodarczych. Nie bez znaczenia jest także polityka monetarna państwa oraz badanie zależności między zmiennymi makroekonomicznymi a kursem waluty narodowej do waluty międzynarodowej (euro, dolar itp.).

Globalizacja finansowa i rozwój instrumentów pochodnych często wskazywane są jako przyczyny kryzysów finansowych. Historyczny kontekst dla faktów, które spowodowały narastanie kryzysu zadłużeniowego w ostatnich latach, oddaje analiza przypadku pojedynczego kraju, jakim jest Grecja. Opracowanie zawiera także inne, inspirujące studia przypadków, np. outsourcing w Indiach, sektor motoryzacyjny w Chinach, biznes medialny. Porusza także ważne dla rozwoju gospodarczego kwestie rynku żywnościowego, inicjatyw klastrowych, sieci w gospodarce czy współpracy gospodarczej Chin i Unii Europejskiej.

Dla współczesnych stosunków międzynarodowych bardzo ważny jest również dyskurs toczący się wokół kwestii *global governance*. Artykuł pt. *Gdyby burmistrzowie rządili gospodarką światową. Ocena koncepcji B.R. Barbera z perspektywy ekonomii międzynarodowej* jest ciekawym głosem w tej kwestii, zwłaszcza że idea *global governance*, choć wciąż pozbawiona konkretnych ram, jest obecna w strategiach państw, które w XXI wieku silnie zaznaczają swoją globalną obecność. Dla niektórych państw (Stany Zjednoczone, Japonia, Rosja) odniesienie się do konieczności tworzenia nowego, globalnego ładu to konieczność redefinicji swojej pozycji w światowej polityce i gospodarce, dla innych, szczególnie dla Chin, to wymóg zdefiniowania swoich priorytetów w tym zakresie. Ponieważ państwa te są najważniejszymi aktorami na arenie międzynarodowej, ich postawa wobec zjawiska globalnego kierowania jest zasadnicza dla kwestii ekonomicznych, społecznych i politycznych współczesnego świata.

Małgorzata Domiter

Michał Nowicki

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: michal.nowicki@ue.wroc.pl

**GDYBY BURMISTRZOWIE
RZĄDZILI GOSPODARKĄ ŚWIATOWĄ.
OCENA KONCEPCJI B.R. BARBERA
Z PERSPEKTYWY EKONOMII MIĘDZYNARODOWEJ**

**IF MAYORS RULED THE GLOBAL ECONOMY.
EVALUATION OF B.R. BARBER'S CONCEPT
FROM THE PERSPECTIVE OF INTERNATIONAL
ECONOMY**

DOI: 10.15611/2016.448.16

JEL Classification: F02

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest ocena idei utworzenia parlamentu burmistrzów z perspektywy ekonomii międzynarodowej. Autor opisuje w nim najważniejsze aspekty omawianej idei, analizuje je w oparciu o teorię międzynarodowych stosunków gospodarczych i ocenia jej przydatność w praktyce. Metoda badawcza zastosowana w artykule to analiza i krytyka piśmiennictwa naukowego oparta na polskim przekładzie książki Benjamin R. Barbera *If Mayors Ruled the World. Disfunctional Nations, Rising Cities*. W wyniku dokonanej oceny autor formułuje opinię, iż parlament burmistrzów, w zaproponowanej przez Barbera formie, nie stanowi odpowiedniego gremium do rozwiązywania globalnych problemów o charakterze ekonomicznym. Niemniej jednak sama idea wnosi istotną wartość dodaną do rozważań na temat kształtu przyszłego ładu globalnego i należy poszerzyć badania nad koncepcją *global governance* o potencjalną rolę miast w tym obszarze.

Słowa kluczowe: *global governance*, parlament burmistrzów, gospodarka światowa.

Summary: The purpose of this article is to evaluate the idea of the establishment of the parliament of mayors from the point of view of international economics. The author describes the most important aspects of discussed ideas, analyzes them based on the theory of international economic relations and assesses its usefulness in practice. Test method, used in the article is an analysis and criticism of scientific literature, based on a Polish translation of the Benjamin R. Barber's book "If Maori Ruled the World. Disfunctional Nations, Risng Cities". As a result of the evaluation, the author formulates the opinion that the parliament of mayors, in the form proposed by Barber, is not an appropriate body to address global issues of economic nature. However, the idea itself brings significant added value to the discussion on the shape of future global governance and should expand research on the concept of it on the potential role of cities in this area.

Keywords: *global governance*, parliament of mayors, global economy.

1. Wstęp

Obserwując wydarzenia ze świata, śledząc doniesienia prasowe i analizując opinie ekspertów z różnych dziedzin, łatwo wyrobić sobie przekonanie o niezwyklej złożoności problemów, z jakimi zmagają się ludzkość w XXI wieku. Specyfika tych problemów, których przykładem może być „kryzys migracyjny” w Unii Europejskiej, sprawia, że nie sposób znaleźć ich rozwiązania z poziomu pojedynczego państwa czy nawet grupy państw. Są one wieloaspektowe, dotyczą zazwyczaj zagadnień rozpatrywanych na gruncie kilku dziedzin nauki. Stąd też, w poszukiwaniu rozwiązań, prowadzone są badania interdyscyplinarne, w których badacze starają się czerpać z dorobku dyscyplin dotąd pomijanych. Przykładem tego jest praca B.R. Barbera, będąca przedmiotem analizy w niniejszym artykule. Autor ten bogato czerpie z dorobku socjologii miasta, by na jej podstawie stworzyć kompleksową koncepcję kierowania globalnego.

Celem artykułu jest ocena koncepcji „globalnego parlamentu burmistrzów” autorstwa B.R. Barbera z perspektywy nauk ekonomicznych. Pytania badawcze, jakie autor stawia, są następujące: Jakie przesłanki przyświecały stworzeniu omawianej koncepcji? Co jest istotą idei „globalnego parlamentu burmistrzów”? Czy koncepcja ta może stanowić podstawę do budowania nowego ładu globalnego, realizując założenia idei *global governance*? Aby znaleźć odpowiedzi na te pytania, autor zarysowuje wizję kierowania globalnego, jaką przedstawia Barber, a następnie dokonuje analizy zawartych w niej założeń z punktu widzenia ekonomii międzynarodowej. Metodą badawczą zastosowaną w niniejszym opracowaniu jest analiza i krytyka piśmiennictwa, bazująca na polskim przekładzie książki *If Mayors Ruled the World. Disfunctional Nations, Rising Cities*, w którym wyłożona została omawiana koncepcja.

2. Zarys koncepcji *global governance* autorstwa B.R. Barbera

Global governance, postrzegane jako koncepcja teoretyczna, to najnowszy nurt badań nad procesem globalizacji¹. Jej powstanie jest następstwem zmian, jakie dokonały się w skali globalnej w drugiej połowie XX wieku. Część z nich to wydarzenia, które uznawane są za katalizatory procesu globalizacji (liberalizacja handlu, zmiany polityczne, w tym głównie dekolonizacja Afryki i upadek bipolarnego podziału świata, powstanie i rozwój organizacji międzynarodowych, takich jak ONZ, WTO, MFW czy Bank Światowy), część to jej skutki (wzrost znaczenia korporacji transnarodowych, formowanie się globalnego społeczeństwa), w końcu niektóre z nich są efektem nałożenia się na siebie wielu czynników (problemy ekologiczne ze szczególnym naciskiem na ocieplanie się klimatu, wyczerpywanie się zasobów naturalnych, masowe migracje, międzynarodowy terroryzm). W zgodnej opinii badaczy stosunków międzynarodowych, reprezentujących zarówno nauki polityczne, jak

¹ Szerzej o samej koncepcji piszą: M. Kozub-Karkut [2015], M. Zachara [2012], M. Nowicki, [2013, s. 237-240].

i społeczne, w tym ekonomię, zmiany te wpłynęły na znaczne osłabienie roli państw jako aktorów polityki i gospodarki globalnej. Co więcej, część z nich, do czego przychyła się także autor, uważa, że państwa nie tylko tracą dawne znaczenie, ale także przestają odgrywać swoją rolę, przez co obserwujemy kres ery państw². Mimo że wiele uwagi poświęcono diagnozie sytuacji, a od ukazania się pierwszej pracy poświęconej temu zagadnieniu minęło już ponad dwadzieścia lat, w literaturze naukowej wciąż brakuje spójnych i holistycznych koncepcji realizacji ideałów kierowania globalnego w praktyce³. Pierwszą próbą, jaka została podjęta, jest idea „parlamentu burmistrzów” autorstwa B.R. Barbera, którą autor ten zawarł w książce *Gdyby burmistrzowie rządzili światem. Dysfunkcyjne państwa, rozkwitające miasta*⁴.

Diagnozy, jakie przedstawia on w początkowej części swojej pracy, nie odbiegają od tych, które znaleźć można w innych pozycjach poświęconych problematyce ładu międzynarodowego ery globalizacji. Pisze m.in.: „tym, czego dziś brakuje, jest globalizacja, która nie będzie prywatna, lecz publiczna, nie hegemoniczna, lecz demokratyczna, i nie monopolistyczna, ale egalitarna” [Barber 2014, s. 28]. Barber argumentuje, że państwa utraciły swoją zdolność do rozwiązywania problemów. Ład ustalony na mocy pokoju westfalskiego traci swoją aktualność, gdyż globalizacja niesie nowe wyzwania, których specyfika sprawia, że pojedyncze państwa nie są w stanie sobie z nimi radzić. Stąd twierdzenie o dysfunkcyjności państw, które zawarte jest w tytule. Amerykański politolog zgadza się też z tym, że odpowiedzią na tę sytuację jest koncepcja *global governance*, do której odwołuje się w słowach mówiących o „odkryciu lub stworzeniu takich nowatorskich instytucji, które będą potrafiły zająć się rozlicznymi problemami, jakie niesie ze sobą świat współzależności, nie rezygnując przy tym z demokracji, której tradycyjnym gwarantem były państwa narodowe” [Barber 2014, s. 18]. Akcentuje przy tym konieczność zachowania demokratycznych form nowych bytów, czym wpisuje się w nurt z początku badań nad kierowaniem globalnym, widoczny w raporcie *Our Global Neighborhood*. Również alternatywy, jakie Barber nakreśla wobec stworzenia nowych, globalnych instytucji, nie są w literaturze nowe. Wspomniane przez niego globalna anarchia i terroryzm oraz monopolistyczne formy globalizacji z dominującą rolą KTN występują w pracach Z. Baumana, M. Starnowskiego, L. Gavora (zob. [Bauman 2006, s. 299; Starnowski 2008, s. 161-182; Gavor 2006, s. 42-44]). Zasadniczą nowością jest umieszczenie w centrum zainteresowania miasta, gdyż to podmiot dotąd pomijany w dyskursie. Tradycyjnie rozważane podmioty to państwa, organizacje

² Opinię taką wyraża m.in. Z. Bauman i P. Świtalski, zob. [Bauman 2011, s. 192-197; Świtalski 2011, s. 5-10].

³ Za pierwszą pracę o *global governance*, mimo że autorzy nie używają w niej tego terminu, uważa się *Governance without government. Order and Change in World Politics* autorstwa O. Czemiela i J. Rosenau, która ukazała się drukiem w 1992 roku.

⁴ Autorkami polskiego przekładu są H. Jankowska i K. Makaruk. Ukazał się on nakładem Warszawskiego Wydawnictwa Literackiego MUZA SA. Wszelkie odwołania i cytaty w tekście pochodzą z polskiego wydania.

międzynarodowe, korporacje transnarodowe i NGOs o globalnym zasięgu, które współpracując, miałyby stworzyć nową płaszczyznę do podejmowania decyzji. Barber twierdzi jednak, że historia zatacza koło i tak jak w naszej cywilizacji zaczęła się ona od wspólnot miejskich (m.in. greckich polis), teraz znów przychodzi czas na prymat miasta w swojej XXI-wiecznej formie. Aby uzasadnić wybór miasta, autor ten przytacza wiele argumentów. Pierwszym z nich jest fakt, że ponad połowa populacji świata żyje w miastach, a w krajach wysokorozwiniętych współczynnik ten zbliża się do 80%. Kolejny to posiadanie przez miasta niezwykle istotnych w dzisiejszych czasach, w kontekście sprawowania rządów globalnych, cech: wysokiego stopnia usieciowienia, pragmatyzmu, kosmopolityzmu i wielokulturowości. Nacisk jest położony szczególnie na pragmatyzm miast i ich działanie w rozlicznych sieciach promujących dobre praktyki oraz forsujących różnego rodzaju inicjatywy społeczne. Przymioty te są zestawione, na zasadzie przeciwieństwa, z państwami, które, według narracji Barbera, dyskutują, zamiast działać, i mają awersję do współpracy ze sobą, bo rządzący muszą dbać przede wszystkim o partykularne interesy swoich ojczyzn. Niekorzystnie, w porównaniu z miastami, wypadają także, zdaniem tego autora, organizacje międzynarodowe, NGOs i korporacje transnarodowe, czyli pozostałe podmioty dotychczas rozważane jako potencjalne filary systemu kierowania globalnego. Pierwsze z wymienionych podmiotów uznane zostają za mało efektywne, głównie dyskutujące o problemach, a nie rozwiązujące ich, ponadto dotknięte są one, przez wzgląd na to, że tworzą je państwa, tymi samymi wadami co państwa właśnie. Organizacjom pozarządowym w omawianej koncepcji zarzuca się brak demokratycznych struktur i mimo szczytnych celów przyświecających ich działaniom, silnie hierarchiczną strukturę, która powoduje, że realizowane są jedynie cele kierownictwa. KTN-y zaś, jako organizacje o charakterze komercyjnym, ukierunkowane są na zwiększanie zysków, a nie na realizację prospołecznych celów⁵.

Przedstawiona powyżej diagnoza dokonana przez Barbera, w jego opinii, daje podstawy, by uznać, że to miasta powinny być podmiotami, które będą odpowiadać za rozwiązywanie najważniejszych problemów o charakterze globalnym. W tym celu ma powstać „parlament burmistrzów”⁶. W założeniu miałyby to być zgromadzenie szefów (burmistrzów, prezydentów, merów) miast, wytypowanych według pewnego klucza, które dyskutowałyby nad wyzwaniem stojącymi przed światem w XXI wieku oraz proponowałyby rozwiązania, głównie na zasadzie promowania dobrych praktyk. Jako że koncepcja ta nie przewiduje środków przymuszających którąkolwiek ze stron uczestniczących w obradach do konkretnych działań, wszystko miałyby odbywać się na zasadzie dobrowolności i poszukiwania konsensusu. Dzięki temu zachowany zostałby demokratyczny charakter całego przedsięwzięcia, a także

⁵ Co więcej, Barber uważa KTN za „potencjalne przedmioty, a nie uczestników demokratycznego globalnego systemu rządów” [Barber 2014, s. 358-359].

⁶ Cała koncepcja opisana jest szczegółowo w rozdziale „Globalny parlament burmistrzów”, który wieńczy książkę. Poniżej zarysowane zostają jedynie najważniejsze aspekty, które autor uważa za kluczowe ze względu na temat artykułu i jego cel.

możliwa byłaby sytuacja, w której pewne działania realizowane są tylko przez tych uczestników obrad, którzy je popierają. By jeszcze umocnić demokratyczny mandat działań parlamentu burmistrzów, Barber postuluje akceptowanie decyzji podjętych przez burmistrzów w drodze referendum lokalnego w miastach, którymi kierują. W trosce o silną legitymację dla działań tego ciała amerykański politolog próbuje również rozwiązać problem, który jest „drugą stroną medalu” argumentu o wysokim poziomie urbanizacji – jak zapewnić reprezentacje tym 50% populacji, która nie żyje w miastach. Postulowane przez niego rozwiązania to m.in. utworzenie równoległego zgromadzenia dla przedstawicieli regionów pozamiejskich, jako „niższej izby” parlamentu burmistrzów, rozszerzenie okręgu wyborczego w wyborach na burmistrzów o obszary około miejskie, prawo do wyłączenia się z działań, do których zobowiązało się miasto (klauzula opt-out), przysługujące mieszkańcom regionu. Największą wagę przykładają się jednak do tego, by szefowie miast nie tylko reprezentowali interesy ośrodka, który ich delegował, ale działali z myślą o dobru wspólnym. Jest to odwołanie do koncepcji reprezentacji jako powiernictwa, którą formułował E. Burke w stosunku do parlamentarzystów brytyjskich.

Ciężar realizacji projektu miałby spoczywać na burmistrzach największych, globalnych metropolii i wizjonerach, których Barber przywołuje z imienia i nazwiska⁷. Od początku współpraca, w założeniu, ma łączyć świat wysokorozwinięty z rozwijającym się (nowym, globalnym metropoliom z Chin, Indii i innych gospodarek wschodzących autor ten poświęca sporo uwagi) oraz wykorzystywać dotychczasowy dorobek miast w zakresie międzynarodowej kooperacji (szeroko opisywane sieci miejskie). Przewidywane źródła sfinansowania projektu to składka miast członkowskich lub wykorzystanie podatku Tobina. W obszarze szczegółów natury technicznej postulowane jest ograniczenie liczby członków jednorazowo uczestniczących w obradach do trzystu i organizowanie trzech sesji w roku. Wiele jest jednak spraw niedookreślonych, jak np. stałe uczestnictwo największych i najważniejszych metropolii, takich jak Nowy Jork lub Londyn, lub budzących kontrowersję, jak klucz doboru miast uprawnionych do udziału w obradach (miejsca przydzielane według liczby ludności, począwszy od miast liczących co najmniej 50 tys. mieszkańców). Najważniejsze cechy „parlamentu burmistrzów”, według samego Barbera, to:

- słuchanie,
- deliberacja,
- wybór (losowanie delegatów i miejsca obrad),
- globalność (połączenie oddolnego i odgórnego podejścia bez szczebla pośredniego – władz regionalnych i państwowych),
- dobrowolne działanie,
- przewodzenie przez dawanie przykładu,

⁷ W gronie burmistrzów-wizjonerów, których krótkie notki biograficzne znajdują się między rozdziałami, znaleźli się też burmistrzowie (a właściwie prezydenci miast) z Polski: Rafał Dutkiewicz, Paweł Adamowicz i Hanna Gronkiewicz-Waltz.

- zasada opt-in,
- zasada opt-out,
- burmistrzowie jako globalni powiernicy [Barber 2014, s. 407-408].

3. Analiza i krytyka koncepcji „parlamentu burmistrzów”

Stworzona przez Barbera koncepcja, jakkolwiek innowacyjna i warta uwagi, ma wiele wad. Sam autor ma świadomość, że postulowane przez niego rozwiązania nie do końca przystają do realiów. W innych miejscach można odnieść wrażenie, że chłodna analiza faktów ustępuje nazbyt entuzjastycznemu nastawieniu amerykańskiego politologa do możliwej roli miast we współczesnym świecie.

Pierwszą i zarazem główną wadą całej idei „globalnych rządów miast” jest kwestia podziału kompetencji między miasta a państwa. Problem ten jest wyraźnie sygnalizowany przez autora koncepcji, jednak nie przedstawia on przekonującego rozwiązania. Skupiając się na aspektach ekonomicznych, należy zwrócić uwagę, że, niezależnie od ustroju terytorialnego państwa, istotne decyzje dotyczące polityki gospodarczej (szczególnie zagranicznej polityki ekonomicznej) zapadają na szczeblu centralnym. Nie istnieje więc możliwość (co wynika z hierarchii aktów prawnych), by miasta mogły wprowadzać jakiegokolwiek rozwiązania w tej sferze, które byłyby sprzeczne z prawem krajowym. Z drugiej strony są one zobowiązane do podporządkowania się decyzjom władz centralnych, gdyż nie posiadają żadnej formalnej autonomii. W praktyce oznacza to, że wszelkie działania podjęte w wyniku obrad parlamentu burmistrzów, obok obostrzeń wspomnianych powyżej, ograniczane będą także przez prawodawstwo i politykę władz centralnych (bądź federalnych), którym miasto podlega. Konsekwencją tego może być sytuacja, w której transmisja postanowień „parlamentu burmistrzów” na sferę praktyczną nie tylko będzie dobrowolna na szczeblu podejmowania decyzji przez rządzących miastem, ale także nie będzie ona mogła znaleźć odzwierciedlenia w prawodawstwie lokalnym.

Następną słabą stroną omawianej koncepcji jest pominięcie uwarunkowań makroekonomicznych sprzyjających rozwojowi miast. Barber pisze o metropoliach globalnych, że są m.in. punktami narodzin innowacji, centrami dowodzenia handlem, miejscami lokowania nowych inwestycji [Barber 2014, s. 85]. Jest to oczywiście prawda. Jednak przypisanie pełni zasług w tym obszarze samej naturze tych ośrodków jest daleko idącym nadużyciem. Teoria ekonomii międzynarodowej od dawna zajmuje się badaniem przyczyn lokowania inwestycji zagranicznych. M. Stawicka wymienia ponad dwadzieścia przesłanek, jakimi kierują się podmioty gospodarcze, podejmując taką decyzję. Gros z nich ma charakter makroekonomiczny lub ścisły związek z polityką państwa, w którym lokowana jest inwestycja. Zaliczyć do nich można np. zachęty inwestycyjne w kraju przyjmującym, korzystny system podatkowy, koszty czynników produkcji, wielkość rynku wewnętrznego [Stawicka 2013, s. 315-330]. Pozostałe cechy miast, które zostały wymienione powyżej, można uznać również za pochodne. Innowacje rodzą się w miastach, ale nie dzięki miastom. Tu

także istotne znaczenie ma, tak krytykowane przez Barbera, państwo, które zapewnia odpowiednie warunki do innowacyjnych działań, wspiera współpracę biznesu ze światem nauki i angażuje środki finansowe (zależnie od kraju udział wydatków rządowych w całości wydatków na B+R waha się między 20% a 70%) [Piekut 2012, s. 135-151]. Jeśli ma być zdefiniowana zależność między sukcesem takich miast, jak Nowy Jork i Londyn, a takich państw, jak Stany Zjednoczone i Wielka Brytania, to z całą pewnością Nowy Jork i Londyn zawdzięczają swoją potęgę państwom, na terytorium których leżą, a nie odwrotnie. Czytając *Gdyby burmistrzowie...*, można odnieść odmienne wrażenie. Ta fascynacja miastem powoduje, że zaburzona zostaje realna ocena tego, co jest przyczyną, a co skutkiem.

Trzecim aspektem idei „parlamentu burmistrzów”, który budzi zastrzeżenia z perspektywy ekonomii międzynarodowej, jest prognozowana rola „megamiast” z krajów słabo rozwiniętych i rozwijających się. Przewidując wiodącą rolę miast chińskich, indyjskich czy afrykańskich, Barber opiera się na raporcie McKinsey Global Institute. Wynika z niego, że ośrodki miejskie z tych regionów świata rozwijają się niezwykle szybko, a poziom ich zamożności rośnie tak dynamicznie, że zaczynają one wyprzedzać miasta i metropolie ze Stanów Zjednoczonych i Europy Zachodniej [Barber 2014, s. 76]. Jednak wniosek, jaki został wyciągnięty z tego raportu, nie uwzględnia wielu czynników. Przede wszystkim znów ignorowany jest związek przyczynowo-skutkowy, który odpowiada za taką sytuację. Chińskie czy indyjskie miasta rozwijają się tak dynamicznie, dlatego że sprzyjają temu czynniki makroekonomiczne, głównie koszty pracy, dostępność siły roboczej oraz wielkość rynku wewnętrznego. Duże znaczenie mają także czynniki geopolityczne. Co więcej, dynamiczny rozwój metropolii w krajach spoza grupy państw wysokorozwiniętych nie idzie w parze z analogicznym czy nawet zbliżonym rozwojem regionów wiejskich i mniejszych miast. To czyni wątpliwą teorię, że te ośrodki miejskie będą przenosić rozwiązania ustalone na szczeblu globalnym na regiony je otaczające, przyczyniając się do ich równomiernego rozwoju. Ponadto uwarunkowania polityczne, które również są istotnym czynnikiem podlegającym analizie w obszarze ekonomii międzynarodowej, także przemawiają na niekorzyść koncepcji Barbera. Podniesiony już został problem zakresu autonomii miast i ich faktycznych możliwości oddziaływania na sprawy wykraczające poza zasięg lokalny. W przypadku metropolii z krajów rozwijających się lub słabo rozwiniętych problem ten jest jeszcze silniej widoczny. W wielu z tych krajów, m.in. w Chinach, zakres swobód politycznych jest znacznie ograniczony. Jeszcze gorzej sytuacja wygląda w Kongo, na terenie którego leży, wymieniona wśród nowych megamiast, Kinasza. O ile więc burmistrzowie Nowego Jorku bądź Londynu są w stanie wywalczyć sobie jakąś dozę autonomii, o tyle w państwach o reżimach niedemokratycznych lub z demokracją fasadową margines swobody dla burmistrzów w tym zakresie jest bliski zeru.

Te trzy elementy, dotykające kluczowych aspektów dla całej teorii, pozwalają na stwierdzenie, iż zaproponowane przez Barbera rozwiązanie nie spełnia wymogów stawianych przed koncepcją *global governance* w obszarze gospodarki. Co za tym

idzie, nie można jej uznać za skuteczny sposób koordynowania ogółu polityk w skali globalnej. W niniejszej pracy uwaga skupiona została na aspektach ekonomicznych, jednak poza nimi idea „globalnego parlamentu burmistrzów” ma też sporo innych wad, na które uwagę zwraca m.in. Wałachoski w swojej recenzji książki *Gdyby burmistrzowie...* [<http://jagiellonski24.pl...>]. Nawet jednak zawężenie analizy do obszaru ekonomii pozwala stwierdzić, że idea ta zbudowana jest na założeniach, które są fałszywe bądź nadmiernie uproszczone. Za niezgodne z prawdą należy uznać założenie, że miasta mogą uzyskać taką dozę autonomii od państw, że będą w stanie skuteczniej od nich wprowadzać w życie rozwiązania globalnych problemów. Natomiast nadmiernym uproszczeniem jest przypisywanie miastom kluczowej roli w takich aspektach, jak rozwój gospodarczy, innowacyjność czy intensyfikacja wymiany handlowej. Do tej kategorii należy też zaliczyć założenie, że identyczne są determinanty rozwoju miast z krajów wysokorozwiniętych i rozwijających się, a co za tym idzie – ich rola i możliwości działania w erze globalizacji. Rola miast w gospodarce światowej nie może być rozpatrywana, jakby tego chciał Barber, w oderwaniu od uwarunkowań związanych z państwem, na terytorium którego leżą i bez uwzględnienia znaczenia korporacji transnarodowych, które mają w nich swoje siedziby.

4. Zakończenie

Miasta nie były dotychczas rozpatrywane jako odrębne podmioty gospodarki światowej. Koncepcja autorstwa Barbera zapewne nie zmieni tego stanu rzeczy, gdyż brak w niej przekonujących argumentów, by je do tego grona dołączyć. Nie były także uwzględniane wśród podmiotów, które miałyby tworzyć w przyszłości system kierowania globalnego. W świetle przedstawionej przez amerykańskiego politologa argumentacji jest to błąd, który należy naprawić.

Idea „globalnego parlamentu burmistrzów” jest innowacyjna i odważna. Jej autor, jako pierwszy, spróbował przedstawić kompleksowe rozwiązanie problemu braku koordynacji działań w skali globalnej w kluczowych dla losów świata obszarach. Mimo wielu wad, które dyskredytują jego rozwiązanie, jako realną opcję wcielenia w życie koncepcji *global governance*, warto uwzględnić w dalszych pracach w tym obszarze uwagi zawarte w *Gdyby burmistrzowie...* Największą zasługą, w opinii, autora, jest rozpropagowanie działalności sieci miejskich i ukazanie ich roli we współczesnym świecie. Sam pomysł wsluchania się w głos „burmistrzów-wizjonerów” (jak określa ich Barber w swojej książce) też jest godny uwagi, gdyż uczula na inną, niż ogólnie przyjęta, perspektywę.

Gospodarka globalna wydaje się tym obszarem, w którym akurat kompetencje burmistrzów są, relatywnie, najskromniejsze. Co nie oznacza, że nie istnieją. Twórca idei rządów burmistrzów lekceważy dorobek takich organizacji międzynarodowych, jak WTO, Bank Światowy czy MFW. To błąd. Podobnie jak zbyt płaska ocena KTN-ów i organizacji pozarządowych oraz niedocenywanie ich roli i potencjału. Nie powinno się jednak popełniać błędów odwrotnego, pomijając szczybel miejski w roz-

ważaniach nad skutecznym rozwiązywaniem problemów ekonomicznych o globalnym zasięgu. Czerpanie z miejskiego pragmatyzmu i dzielenie się dobrymi praktykami w ramach miejskich sieci nie mogą stanowić jedynych działań w tym obszarze, jednak może i powinny być uzupełnieniem aktywności państw, organizacji międzynarodowych, organizacji pozarządowych i korporacji transnarodowych. Złożoność problemów wymaga współpracy o możliwie najszerszym zasięgu. Dołączając więc do wyżej wymienionych podmiotów miasta, zwiększa się szansę na wypracowanie skutecznych rozwiązań.

Literatura

- Barber B.R., 2014, *Gdyby burmistrzowie rządili światem. Dysfunkcyjne kraje, rozkwitające miasta*, MUZA, Warszawa.
- Bauman Z., 2006, *Płynna nowoczesność*, Wydawnictwo Literackie, Kraków.
- Bauman Z., 2011, *44 listy ze świata płynnej nowoczesności*, Wydawnictwo Literackie, Kraków.
- Gavor L., 2006, *Antyglobalizm, alterglobalizm i filozofia zrównoważonego rozwoju jako globalizacyjne alternatywy*, Problemy Ekorozwoju, vol. 1, nr 1.
<http://jagiellonski24.pl/2015/05/02/bajdurzenia-z-kawiarni-gdyby-burmistrzowie-rzadzili-swiatem-benjamina-barbera> (dostęp: 16.03.2016).
- Kozub-Karkut M., 2015, *Global governance we współczesnej debacie o stosunkach międzynarodowych*, Wydawnictwo Rambler, Warszawa.
- Nowicki M., 2013, *Global governance jako kierunek rozwoju ładu międzynarodowego w erze globalizacji*, Nauki Społeczne, 2 (8), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Our Global Neighborhood*, 1995, Commission on Global Governance, Oxford, <http://www.defendruralamerica.com/files/GlobalGovernanceHenryLamb.pdf> (dostęp: 4.03.2016).
- Piekut M., 2012, *Nakłady na działalność badawczo-rozwojową w krajach europejskich, Stanach Zjednoczonych oraz Japonii*, Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie „Ekonomika i organizacja gospodarki żywnościowej”, nr 98 (2012), Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- Starnowski M., 2008, *Alterglobalizm w poszukiwaniu nowej wielkiej narracji*, [w:] Żuk P. (red.), *Spotkania z utopią*, Oficyna Naukowa, Warszawa.
- Stawicka M.K., 2013, *Czynniki warunkujące wybór miejsca lokowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Unii Europejskiej – studium komparatystyczne lat 2005 i 2011*, [w:] Antonowicz A., *Zarządzanie i Finanse, Journal of Management and Finance*, vol. 11, nr 1, cz. 2, marzec.
- Świtalski P.A., 2011, *Droga do Pangei: Polityka międzynarodowa czasu „globalizacyjnej konwergencji”*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Zachara M., 2012, *Global governance. Ład międzynarodowy po zakończeniu stulecia Ameryki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.